

Forfatter: Juel-Hansen, Erna

Titel: TØBRUD

Citation: Juel-Hansen, Erna: "TØBRUD", i Juel-Hansen, Erna: *Sex Noveller*, udg. af HANS NIK, HANSEN , 1885, s. 125. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-juelh02val-shoot-workid60329.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Sex Noveller

TØBRUD.

126

127

En stor, trist Stue, mørk i Farverne, tung i Stilen, uden andet Lys end Gaslygtens usikre Skjær gennem Ruderne. Fra det graa Filt-dække oven-over Skorstenene falder Sneen nu paa tredje Dag i fine Drysser. Foroven og forneden raakold, smudsig-hvid Ensformighed.

Stueuret slaar otte Slag.

"Vil Fruen ha'e Lys?" Det er Stuepigen, som i Døren til Spisestuen med mørkeblinde Øjne spørger ind i Værelset i modsat Retning af den, hvorfra Svaret kommer: "Ja." 128 Et Øjeblik efter sætter hun en tændt Lampe paa Bordet midt i Stuen. Saa rejser en høj Skikkelse sig fra en Lænestol ved Vinduet, søger et Haandarbejde ud i Kurven paa Sybordet og sætter sig tilrette ved Lampen.

Pigen ruller ned, trækker Fløjlsgardinerne for og ordner dem i stive, lige Folder, fulgt af Fruens strænge Blik. Saa gaar hun.

Damen strikker. Regelmæssig, med svagt klaprende Lyd bevæger Pindene sig mellem hendes smalle, hvide Fingre. De hvælvede Laag er sænkede dybt over Øjnene, Ansigtet er blegt med smukke Linjer, Udtrykket stivnet i træet Tungsind. Hun er fyrretyve Aar. Men i hendes Dragts stive og umoderne Snit, som fremhæver snarere end tilhyller, hvad Skikkelsen har tabt i Fylde, - i Haarets Fald, glatkæmmede dybt ned over Kinden, og i de tunge Folder af det sorte Kniplings tørklæde, som skjuler Mætningernes tykke, blonde Knude, er der en tydelig Bestræbelse for at synes ældre. Hun har unge Øjne.

"Hva', ta'er du ikke med til Soiréen?" spørger hendes Ægtefælle, som fra et Sideværelse er kommen ind i Stuen, kjoleklædt, med Diamantknapper i Brystet. Han gaar hen foran Spejlet, retter paa Halstørklædet og glatter med et lille Klap de stramme Benklæder over den fyldige Mave. Med øjensynligt Behag betragter han sin velkonserverede Personlighed. Han har graasprængt Haar og Skjæg, 129 smalle Læber med dybe Mundfarer og slugne Øjne, korte fede Hænder i hvide Handsker. Hans lakerede Støvler kniber lidt.

"Nej, jeg har sendt Afbud," svarer hun uden at se op fra Strikketøjet.

I Mandens Øjne plirer et fornøjet Glimt. Med kunstlet Deltagelse spørger han, endnu med Blikket i Spejlet:

"Er du syg?"

"Jeg har Hovedpine."

"Hm! Gjør mig ondt, *ma chère* - mon da Drengene er færdige?"

Før end hun kan svare, gaar Døren op, og Aage, deres yngste Søn, en blond, kjon Fyr, endnu lidt drengagtig, kommer ind og bukker anstandsfuldt for Moderen. Mønstrende glider hendes Blik over ham, uden Glæde, uden Stolthed. Holdningen er korrekt, den elegante sorte Dragt uden et Støvgran, Linnedet skinnende hvidt - Resten véd hun intet om, bekymrer hende ikke.

"Hvor bliver Henrik af? Vognen er for Døren," siger Faderen utaalmodig og føjer til: "Din Moder har Hovedpine, vil ikke med -"

Ogsaa over Sønnens Ansigt gaar en Trækning som af Lettelse, men han behersker den og lægger Ansigtet i beklagende Folder, i det han stammer: "Jeg véd ikke - han er nylig kommen - han -" 130 "Saa kjører vi s'gu uden ham. Den Døgenigt er heller aldrig færdig i rette Tid."

Da Døren har lukket sig efter dem, gjør Sønnen en Pirouette og skynder sig ud til Vognen. Nynnende en Knejpemelodi følger Faderen efter. Med et frivolt Kjærtegn til den buttede, stramtsnørte Stuepige, som aabner Døren for ham, stiger han til Vogns.

"Gesandtskabshotellet paa St. Annæ Plads!" er Kuskens Ordre. Og saa vandrer den ældre Herres Tanker til Klubbens Spilleværelse, hvor han nu kommer en hel Del tidligere end formodet, medens den unges Sind vakler i Valget mellem "Boulevardens" og "Ligkistens" Tillokkelser.

I det Vognen ruller gennem Porten, bliver Dagligstuedøren hastig reven op. Henrik stikker Hovedet ind og spørger ilsomt: "Er de kjørte?" Da Moderen nikker, tøver han et Øjeblik i Døraabningen - usikker, om han

vil gaa frem eller tilbage - og gaar saa ind i Stuen. Midt over Gulvet op og ned - op og ned.

Ufravendt hviler hendes Øjne paa Strikketøjet; men hans hastige Gang generer hende, og under de sammentrukne Øjenbryn ser hun med en betegnende Gebærde til hans Fødder.

Det trækker et Par Gange i hans Ansigtsmuskler, som vilde han sige noget - "saa hun blot op -" 131 Hun ser intet. Hun strikker: slaa om, en ret Maske, slaa om, syv rette, to sammen, to sammen og syv igjen -

Han er standset foran hende.

"Vil du noget?" kommer det endelig haardt, tørt som med et Slag.

"Nej!" Han vender sig pludselig med noget smerteligt i Øjnene og løber ud.

Tor et Øjeblik dvæler Moderens Tanker ved dette Ansigt, der nylig er forsvunden, saa blegt, slapt og med de rødkantede Øjne uden Blik. Hans uregelmæssige Vaner forstyrrer Husets retlinjede Gang, ubehagelige Optrin og højrøstede Trætter bag den lukkede Kontordør mellem ham og Faderen bryder dets stille Dekor.

Hvad har han for? Hvor færdes han? Hvad skjuler hans usikre Skulen og Kindernes hule Bleghed, som næsten uden Overgang har afløst Barneansigtets aabne, bløde Træk?

Hendes flygtige Ængstelse finder kun et enkelt Svar paa disse Spørgsmaal:

"Nattesvir," sulvker hun - og er der niere, hvad vedkommer det saa hende? Hvad mangler de? Er ikke Huset et Mønsterhus, Maden udsøgt, Tjenestefolkene vel afrettede? Har hun ikke altid gjort sin Pligt, givet dem hver Time af sin Dag, hvert Aar af sit Liv, vaaget over dem, naar de var syge, plejet og passet dem, da de var smaa - ak ja, den Gang var det ikke saa tomt om 132 hende, da tog de mere af hendes Tid, flere Tanker. Siden - aa, siden gik de deres Faders Veje, og de fører bort fra hende - ja bort - bort. Hver sørge saa for sig - og med et Skuldertræk banlyser hun Fader og Sønner fra sin Erindringskreds.

Slaa om, en ret Maske, slaa om, syv rette, to sammen, to sammen og syv igjen.

Vellugtmættet bølger Luften om hende i lune Strømme - de Hyazinther dør i Vinduet, hvor de dufter stærkt - aa, saa stærkt - hvorfor er ikke ogsaa alt anderledes - hvorfor tog de hendes Lykke, rev hende fra den, hun elskede, og tvang hende ind i al denne Styghed og Ulykke? Var hun dog *hans* - hun har aldrig glemt ham, intet Øjeblik - var hun dog *hans*! Hvad Liv vilde da ikke leves, hvad Lykke ikke blomstre!

Og hendes Tanker drager ham nær, ikke bly og bange, som da den første Kjærligheds Frygt og Bæven lukkede deres Læber og stængede for deres næppe vakte Sansers anelsesfulde Hvisken. Savn har hedet hendes Kjærlighed, Længsel holdt hendes Hjærte ungt. Under skiftende Elskovsstemninger, i tusend drømte Møders Lykke er hans Kjærlighed vokset med hendes. Hans Stemme taler en dristig Elskers ømme Magtsprog, hans Arme er saa stærke og Munden varm. Og hendes Hjærte banker, hendes Bryst hæver sig - aldrig udtalte Elskovsord trænger sig til hendes Læber.

133

Slaa om, en ret Maske, slaa om, syv rette, to sammen, to sammen og syv igjen - hvor hun færdes, hvad hun foretager sig, sovende, vaagende er den samme glødende Drøm hendes Skinlivs Indhold.

I Selskab med andre er hun stiv og kjedelig at se til, men han læner sig til hendes Stol, hun driller ham med paataget Koketteri, surmuler under hans skinsyge Bebrejdelser, svælger i Forsoningens Lykke.

Han følger hende ind i hendes Soveværelse, hvis stive Hvidhed minder om en Nonnes Celle, og de taler sammen som elskende, som Ægtefæller. Hun lægger sig til Hvile ved hans Bryst, sover ind i hans Arme til søde Drømme og stirrer, naar hun vaagner, livsled Tomhed ind i de hule Spøgelseøjne.

Slaa om, en ret Maske, slaa om, syv rette, to sammen, to sammen og syv igjen, Maske følger Maske, Pind efter Pind, ensformigt, kjedeligt som selve Livet - og lige saa unyttigt.

Hed og svimmel rejser hun sig for at gaa til Ro. Det er silde. Hendes Fingre har strikket sig trætte i det endeløse Arbejde. Hendes Hoved værker. Hun aabner Vinduet i sit Soveværelse. Paa sine Steder har Filtet ovenover sneet sig tyndt og lader et mat Skjær af hvidgraat Lys sive igjennem. Langs Tagrender og Vinduesrammer, over Bagdøre og Gaardenes Skillerum har Sneens 134 Kunstnerhaand tegnet Vrangsidens Konturer efter, rundet Hjørner af, brudt de lige Linjer, dækket Smuds og Pletter med slørfin Hvidhed.

Kulden er af Luften. Der er Omslag i Vejret. Da hun hælder sig ud af Vinduet, stryger Blæstens lune Pust hende over Pande og Kinder.

Det er Sovesiden af Huset. Bag nedrullede Gardiner og mørke Vinduer soves der fra Kjælder til Kvist.

For nogle Øjeblikke tier de klagende Munde, og den enkelte, der vaager, faar Plads for sin egen Klage, føler sin Nød vokse, sin Stemme skille sig ud fra det store menneskelige Veraab og synes med bitter Nyden sig selv den ulykkeligste af alle.

Men endnu én er vaagen. Thi dèr ovre i Sidefløjen er der Lys. Hun tæller Fagene i den lange Række. Det er i Henriks Værelse. Men han er borte. Hun har ikke hørt ham komme hjem. Hvem kan have noget at gjøre dèr paa denne Tid? Skulde Stuepigen? Blodet skyder hende op i Kinderne. Hvem kan vide? Han slægter sin Fader paa. Nu, det er Brud paa Husordenen, den er det hendes Pligt at opretholde, at straffe, og hun gaar.

Gjennem Dagligstuen og Spisestuen, lydløst ned ad den lange Gang i Sidefløjen, forbi Mandens Soveværelse, med en fornærmet Husmoders glædeblandede Vrede i Sindet over at kunne gribe sit Tyende paa fersk Gjerning.

135

Med et haardt Tag drejer hun Laasen. Da lyder et Knald, et Brag - og fra den aabne Dør ser hun Henrik vakkende gribe sig til Hovedet, noget tungt falder ham ud af Haanden, og saa ruller han om paa Gulvet for Fødderne af hende.

Straks kan hun ikke røre sig. Rædslen gaar hende som en fysisk Smerte gennem Legemet. Saa frigjør hendes Vilje de stivnede Lemmer. Hun bøjer sig over ham og forsøger at løfte hans saarede Hoved.

Det bløder stærkt. Blodet løber i en smal Stribe ned ad hans blege Kind, forbi Øret og bliver borte under hans Halslinning. Dette Blod kan hun ikke taale at se. Hun tørrer og tørrer, til hendes Tørklæde er gjennemblødt. Saa besinder hun sig. Saadan bløder ikke en Død. Der maa Hjælp. Han er falden i Nærheden af Sengen. Uden at slippe ham, trækker hun nogle Puder ud og lægger højt under hans Hoved. Saadan bløder han mindre.

Saa gaar hun og kalder Pigen op. Mens denne kaster Klæderne om sig, skriver hun med rystende Hænder nogle Linjer og sender hende bort.

Hun har kun været faa Minutter om det. Men Henrik har rørt sig. Da hun kommer ind, mødes deres Øjne, og fra dette skrækstive Blik stirrer Forbrydelsen hende i Møde.

136

"Har du Smerter?" Hun har taget et Fad med koldt Vand og bader hans Tinding.

Han virrer svagt med Hovedet til Nægten.

"Kan du rejse dig, naar jeg hjælper dig?"

"Jeg tror det." Hun understøtter ham, og det lykkes.

En Dør smækker i det samme. Den Bleghed, som gustner hans Træk, er uudholdelig at se. Hans Øjne stirrer vildt mod Døren, og han synker skjælvende sammen. Hun forstaar - og uvilkaarlig griber hun fastere om ham, mens Angstens Iskulde kryber gennem hendes Aarer. For første Gang føler hun Moderinstinktet kalde - Hundyrets Drift at forsvare sin Unge.

Saa lægger hun sin Haand paa hans Skulder og siger med en Stemme, hvis Ro ikke længere er ligegyldig Kulde - et ukjendt Tonefald i hans studsende Øre:

"Det er ingen anden end Lægen - vær ikke bange."

For hans Nervers spændte Tilstand er dette nok til at bringe Reaktionen. En Hulken ryster hans Legeme, kraftløs giver han efter for Graaden, mens hans Hænder krampagtig griber om hendes, og han stønner tyve Gange i Træk: "Hjælp mig, skjul mig."

Saa kommer Lægen. Han bliver forbunden og bragt i Seng. Der er ingen Fare. Hendes pludselige Greb i Laasen har sandsynligvis frelst 137 hans Liv. Hans Haand har rystet, og Kuglen er løben langs Pandebenet og har taget et godt Stykke Hud med sig. Et Ar, som Haaret skjuler, vil blive hele Følgen.

Saa er Lægen gaet, Pigen sendt i Seng.

Mat af Blodtab og Sindsbevægelse døser han uden at sove, skræmmet op hvert Øjeblik saa af én Lyd, saa af en anden.

Hun sidder midt for Sengen. Naar han farer sammen, lægger hun sin kolde Haand paa hans febergldende, og forklarer som for et mørkerædt Barn Lydens Aarsag: det var en Drosche, der holdt ved Siden af, det var Sneskred fra Taget, det var Vindens Rusk i Porten, det var, og det var . . .

Hun véd det værste. Af hæse, forskræmte Svar paa sine Spørgsmaal har hun erfaret nok til at se Ulykken helt i Øjnene. Han har spillet og tabt, laant og atter tabt og dækket Gjælden med falske Veksler til saa betydelige Beløb, at det svimler for hende. Hendes Mands forstyrrede Pengeforhold umuliggjør enhver mindelig Afgjørelse.

I Dagens Løb har Henrik udtømt ethvert Forsøg til Redning. Ved Daggy Rettens Folk og saa - Arrest, Domfældelse, Vand og Brød - maaske . . . Ordet dør usagt i hendes Tanker.

Hendes Bryst kan ikke rumme Smerten - hun presser Læberne sammen for ikke at stønne højt, mens hans angstfulde Øjne spørger, spørger - 138 - og hun maa svare, mekanisk oversætte Nattens Lyd i Ord.

Endelig sover han. En uhyggelig Søvn. Tænderskærende, som skulde Kjæverne af Led, hans Træk fordrejede til et Vrængebillede af hans vaagne Ansigt, vælter han sig i søvnbunden Afmagt, kæmpende mod indbildte Fjender.

Og dette hæslige, dør foran hende paa Sengen, er hendes Søn? Gysende vender hun sig bort.

Et Skrig, vildt og skingert af dirrende Gru: "Mo'er!" - og i næste Nu sidder hun paa Sengekanten, trykker ham til sig, tyssende, kjælende med gode Ord. Angstsveden risler i kolde Draaber over hans Legeme, kuldegysende kryber han sammen ved hendes Bryst, varmet, trøstet i Øjeblikket, sky og dog hjærtetreben af denne nye Ømhed.

Hendes Søn, hendes Søn! En at trøste, én at hjælpe, én, der klynger sig til hende - hende alene. En at frelse - for de maa ikke tage ham fra hende, de maa ikke - maa ikke! Og saa falder det over hende, at det er for silde, at der er ingen Redning.

Og nu er hun Moder. Hun véd det, hun føler det; en Fødsels Smertes har gjennembævet hende, hans Skrig har sprængt de snærende Hinder. Hun har delt hans Kval, hun har lidt hans Angst, hver Draabe Blod, der flød, har hendes Hjærte ndsuget i Smerte, hans Lemmers Skjælven har gjennemsitret hendes Legeme. Og nu vil de tage ham fra hende - nu - nu! Hendes forpinte Hjerne kan ingen Planer lægge - men de faar ham ikke - faar ham ikke.

Rettergang, Domfældelse - Ord, hvis blotte Lyd forfærder hende; hun véd intet derom, ikke hvad der vil ske i Morgen, ikke, hvor hun kan finde Hjælpen, blot at den maa findes. Og om saa alt andet slap, er der saa ikke noget, der hedder Kongens Naade? Kongens Naade! et Glimt i Mørket, en aaben Dør. Dør søger Haabet ind.

Listende Trin gennem Korridoren. Det er Aage. Han har sét Lys i Broderens Værelse og aabner famlende Døren med et hjørstet: "Hvor Fanden blev du -?" og standser studsende, da han ser Moderen ved Sengen.

Hun har rejst sig og stiller sig tyssende i Vejen for ham. Hans Sanser er for omtaagede, til at han straks kan klare for sig, hvad han ser. Men dette Bind om Broderens Pande? og hendes Ansigt - hvad betyder det? hvad er her sket?

Hun skyder ham lempelig udenfor og hvisker blot: "Din Broder er syg; forstyr ham ikke - i Morgen -", saa brister Stemmen, og Døren lukkes. Sagte lister han af igjen, forskræmt, urolig og pludselig ædru.

Hendes Tanker følger ikke ham - endnu ikke. Angsten har sat sig fast som et klemmende Tryk under hendes Hjærte. Kvalm og syg ænses hun intet uden den sovende Skikkelse i Sengen. Hans 140 Søvn er roligere nu, drømmeløs synes det. Stille pusler hun om i Værelset, lægger tilrette om ham, varlig, skjærmer for Lyset, ordner hans Klæder, som er kastede i en Hob, da han blev afklædt.

Og i denne dagligdags Syslen, ny og uvant for hende, finder hun en besynderlig Lise, en aldrig kjendt Tilfredsstillelse. Hvor har hun dog saa længe kunnet lade fremmede, kolde Hænder røre ved alt dette, der er hendes? Hvad har hun ikke tabt? En Gang, da var der dog Smil i de smaa Ansigter, Kjærlighed i Øjnene, naar de saa paa hende - - men hun skændte saa tit og slog i Utaalmodighed - Slagene svider nu hendes eget Hjærte - slog saa haardt de buttede Hænder, de runde Kinder, hvor kunde hun, hvor kunde hun! Og de græd, bitterlig græd de, og saa med hjælpeløse Øjne op til hende. Men dette rædde Blik, fejgt var det, det kjendte hun - det var Faderens, naar hun greb ham i en Udskejelse, og det hadede hun - og hadede næsten dem, fordi de lignede ham. Og saa tav de, naar hun kom ind i Stuen; o Gud, denne opirrende Tavshed, ogsaa den kjendte hun igjen. Og Skjuleriet, og Knebene, der fulgte, da de blev større og sammensvor sig med Faderen mod hende. Saa gled de fra hende - og hun drømte sig bort - længere og længere bort, lige til dette - dette - Aa, at hun havde vidst, havde tænkt - - 141 Hvert Minde, hvert Billede tynger hendes Bevidsthed med en Byrde af Skyld - Skyld? Og kan hun for det? Blev hun ikke tvungen, med Hjærtet fuldt af Kjærlighed til en anden, kastet i Armene paa denne aandstomme Vellystning?

Er ikke Kulden og Stivheden, hvormed hun har skindræbt sin oprindelige Naturs livsvarme Instinkter, et nødtvungent Selvværge mod den Mands brutale Ret, hvis Hustru hun er - hun Hustru, et Haansord over

hendes besudlede Tilværelse, og Moder - indtil i Nat kun det tomme Navn paa hendes Skjændsel, indtil i Nat - og nu, nu da hendes Sind rækker ud i Længsel efter at elskes af dem, hun har stødt fra sig, og elske dem - sørge for dem, tjene dem, værne om dem, bære dem i sit Hjærte, altid, altid - have sit Liv i dem; nu kommer dette truende, forfærdelige og rejser en Mur af Skyld mellem hende og Lykken, den, hun har spildt i selviske Drømmes Løjede Glemsel - - stønnende synker hun sammen.

Henad Morgenstunden kommer Manden hjem. Hun hører ham famle sig usikkert frem gennem Korridoren. Han er beskjenket af fin Vin; han støder an imod Møblerne i Stuen ved Siden af, indtil han med et tungt Bump lander i Sengen.

To Gange er hun paa Vej der ind - han maa dog vide. - Men med uovervindelig Væmmelse vender hun om igjen.

142

Mens han sover Rusen ud, og endnu inden det er rigtig lyst, føres Henrik bort.

I sin uvidende Angst har hun ventet sig noget voldsomt, at se ham bunden, med Haandjærn paa, ført bort med Magt af brutale Retsbetjente. Men det gaar stille af. En civilklædt, høflig Mand bukker for hende med stor Alvor og henvender et Par Spørgsmaal til Henrik. En pinlig Rødme sniger sig over hans Ansigt, hans vigende Blik ser til Siden, da han svarer bekræftende. Han er rolig i sløv Opgiven af alt Haab. Saa gaar de.

Udenfor i Korridoren trykker Aage sig op imod Muren. Han har ikke været i Seng. Han lytter i Angst og gætter. De ser ham ikke.

Hun følger med dem ned. I Porten holder en Drosche, og hun skimter en Politibetjent, som aabner Vogndøren, da de nærmer sig.

De holder hinanden i Haanden, Moderen og Sønnen. Da de har naaet ned de faa Trin til Vognen, føler hun hans Haand blive kold og klam, i det hans Fingre trykker sig fast om hendes. De siger intet. Det sidste, hun ser, da Vognen kører bort, er denne kolde, hvide Haand, der krampagtig dækker hans Ansigt under Forbindingen om Panden.

Hun ser Trinene, Murene dobbelt, da hun atter gaar op; hun tager fejl af Døren og maa føle sig for gjennern Gangen for at finde ind i Dagligstuen.

143

I Vinduet med Ryggen mod hende og Ansigtet presset mod Ruden staar Aage. Nu forstaar han, hvad der er foregaaet. Da hun kommer ind, vender han sig pludselig, hvid med barnerædte, forvildede Øjne. Saa rækker hun efter ham: "Aage!" - og med et hulkende, uarticuleret: "Mo'r, aa

Mo'r!" kaster han sig ind til hende. Saa er han hendes.